

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
«МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛЫҚ ШАҚ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

**МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ҮЛГІЛІК
ОҚУ ЖОСПАРЫНЫҢ ВАРИАТИВТІК
БӨЛІМІН ҰЙЫМДАСТЫРУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ОРГАНИЗАЦИИ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ
ТИПОВОГО УЧЕБНОГО ПЛАНА
ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ**

Астана
2016

Пікір жазғандар:

Салиева А.Ж., п.ғ. к., доцент
Махамбетова М.Ы., меңгеруші
Дуйсенбенова С.Д., әдіскер

Мектепке дейінгі ұйымдарда үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар/- Астана, 2016.- 23 бет.

Әдістемелік ұсынымдарда Үлгілік оқу жоспарына сәйкес мектепке дейінгі ұйымдарда 3-6 жастағы балаларға арналған вариативтік бөлімді ұйымдастыру бойынша материал берілген.

Әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі ұйымдардағы педагог қауымға, ЖОО мен гуманитарлық колледждердің студенттеріне арналған.

«Мектепке дейінгі балалық шақ» республикалық орталығының ғылыми-әдістемелік кеңесінде (2016 жылғы 5 шілдедегі №5 хаттама) ұсынылған.

«Мектепке дейінгі балалық шақ»
Республикалық орталығы, 2016

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Жаңартылған нормативтік құжаттардың мазмұнын енгізу қазіргі білім беру ұйымдарының білім беру процесін ұйымдастыру жұмыстарына айтарлықтай өзгерістер жасауға ықпал етеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту мазмұнының сапасын арттыру мақсатында негізінде Үлгілік оқу жоспары, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы әзірленген, Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың жалпыға міндетті мемлекеттік стандарты жаңартылды және бекітілді.

Үлгілік оқу жоспары – Стандарттың негізінде жасалған мектепке дейінгі ұйымдарда білім беру процесін қамтамасыз ететін мемлекеттік нормативтік құжат. Үлгілік оқу жоспарының мазмұнында мектепке дейінгі ұйымдарда ведомстволық бағыныстылығына, меншік нысанына, типтері мен түрлеріне қарамастан ұйымдастырылған оқу қызметінің сағаттар саны көрсетілген инварианттық (міндетті бөлім) және вариативтік бөлімдер берілген.

Вариативтік білім беру – Қазақстандағы қазіргі білім беру жүйесін дамытудың негізгі ұстанымдары мен бағыттарының бірі.

Жоспардың вариативтік бөлімі білім берудің вариативтілігін, мектепке дейінгі ұйым қызметінің басым бағытын көрсетеді, балалардың жеке ерекшеліктерін, қызығушылықтары мен бейімділіктерін ескере отырып, оларға арналған білім беру қызметінің саласын кеңейтуді қамтамасыз етеді.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативтік компоненттері Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының: «Денсаулық», «Коммуникация», «Шығармашылық», «Таным», «Әлеумет» білім беру салалары бойынша жас кезеңдерін ескере отырып, педагогикалық процесті ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

Мақсаты: мектепке дейінгі ұйымдардың педагогтарына Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін қолдануда көмек көрсету.

Міндеттері:

- тәрбиеленушілер мен олардың ата-аналарының қажеттіліктерін зерделеу;
- ұйымдастырылған оқу қызметінің шеңберінен тыс тақырыптық бағыт, балалардың қызығушылықтары бойынша топтарда заттық-кеңістіктік ортаны қамтамасыз ету;
- оның даралығына сәйкес тәрбиеленушінің тұлғасын дамыту;
- белгілі білім беру ұйымының білім беру процесі жүзеге асырылатын аймақтық, демографиялық, климаттық жағдайларды ескеріп, білім беру процесін үйлестіру;
- балалардың қажеттіліктері мен ерекшеліктеріне сәйкес, кіріктірілген сабақ түрлері мен іс-әрекетке жағдай жасау;
- дарынды балалармен жұмысқа инновациялық технологиялар мен әдістерді қолдану.

Күтілетін нәтиже:

- тәрбиеленушілер мен ата-аналардың қажеттіліктері нақтыланады;
- Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімін жүзеге асыру мәселелері бойынша педагогтардың кәсіби құзіреттіліктерінің деңгейі артады;
- дарынды балаларды табу, тақырыптық бағыт, топтағы балалардың қызығушылықтары бойынша әдістемелік материал жұмыс жоспарының вариативті компоненттеріне сәйкес жүйеленеді;
- аймақтық, климаттық ерекшеліктерді ескеріп, білім беру процесі жүзеге асырылады;
- балалардың қажеттіліктері мен ерекшеліктеріне сәйкес, кіріктірілген сабақ түрлері мен іс-әрекетке жағдай жасалады.

Аталған бөлімді әзірлеу – бұл педагогтың шығармашылық жұмысы және тәрбиеші мазмұнды іске асыру үшін өздігінен әдіс пен технологияны таңдайды.

Әдістемелік ұсыным мектепке дейінгі ұйым педагогтарының Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімінде жүргізілетін жұмыстарының бағыттарын айқындайды және мектепке дейінгі ұйымдарда аталған жұмысты ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДЫҢ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫНДА ВАРИАТИВТІК БӨЛІМДІ ҚҰРУДЫҢ ҚАҒИДАЛАРЫ

Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарында вариативтік бөлімді ұйымдастыруда келесі қағидаларды ескеру қажет:

- әр жеке тұлғаның психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін, интеллектуалды дамуын ескере отырып, халыққа білім берудің барлық деңгейіне қолжетімділік, сапалы білім алуға барлығының тең құқылығы;

- психологиялық жайлылық (мейірімді атмосфера);

- табиғилылық- баланың денсаулығы, психикалық және дене дайындығы, ерекшелігі, бейімділігі, жеке ерекшеліктері мен қабылдауының оның жаратылысымен сәйкес дамуы;

- жеке тәсіл- баланы жеке тұлға ретінде дамыту үшін қолайлы жағдай жасау;

- кіріктіру-тәжірибелік-эксперименттік іс-әрекетті басқа іс-әрекет түрлерімен кіріктіру;

- ғылымилық- балаларға шынайы ғылыми білім беріледі;

- мазмұнның дамытушылық әсері- баланың жақын даму аймағындағы біліміне сүйену, баланың таным әдістерін меңгеруін қамтамасыз ету;

- жүйелілік- баланы әлемнің біртұтас бейнесі туралы біліммен қамтамасыз ету үшін, балаларға берілетін білімнің бір-бірімен байланысты болуы;

- өлке тану қағидасы - аймақтық ерекшелікті ескеріп, мектеп жасына дейінгі баланың алған білімдерін күнделікті өмірмен байланыстыруды қамтамасыз ету;

- жеке тұлғаны білімге ынталандыру және дарындылығын дамыту.

Аталған қағидалар білім беру мазмұнына қойылатын заманауи талаптарды анықтайды (Қазақстан Республикасы «Білім беру Заңы» 3 бап).

Түрлі білім беру мәселелері туралы талдау, реттеу және алынған деректерді бағалауды жүйелі түрде жинақтау үшін мектепке дейінгі ұйымдарда балалардың қажеттіліктерін анықтау мақсатында зерттеулер жүргізіледі. Төмендегі талаптар орындалған кезде қажеттіліктері қанағаттандырылуы мүмкін:

- білім беру қызметін көрсету арқылы балалар мен олардың ата-аналарының қажеттіліктерін анықтау;

- білім беру ұйымының тақырыптық бағытына сәйкес білім беру ортасын жетілдіруге ықпал ету;

- педагогтардың кәсіби шеберлігін жетілдіру;

- педагогтарды жұмыстың сапасын жақсартуға ынталандыру.

Балалармен жұмысты ұйымдастыру формасын таңдау қолданылатын әдіс-тәсілдермен тікелей байланысты:

- *жүйелі-әрекеттік*: мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің мақсаты мен міндеттерін, оның мәртебесі мен жағдайын түсіну, ішкі және сыртқы байланыстардың әсерін ескере отырып, білім беру процесін вариативтік бағдарламалар мен технологияларды қолдану жағдайларымен тұтастай

қамтамасыз ету;

- *жеке тұлғаға бағытталуы*: педагогтардың кәсіби және жеке қасиеттерін дамытуға бағыттылықты, әрбір педагог пен баланың мүмкіндігін және қабілетін толық ашуды қамтамасыз ету;

- *жеке*: мектепке дейінгі ұйымда әдістемелік жұмыстың жүйесін құруда жеке білім беру сұраныстарын және кәсіби құзыреттілік деңгейін есепке алу;

- *еркін түрде өзін-өзі анықтау*: әр баланың өзін-өзі жетілдіру жолын өз еркімен таңдауы;

- *мотивациялық-ынталандырушы*: іс-әрекетке түрткі болатын және қызығушылық тудыратын ынталандыру түрлерін қолдану;

- *түзету*: педагогикалық мониторинг жүргізу барысында анықталған кемшіліктермен, оларды тудыратын себептерді уақтылы түзету;

- *үйлестірілген тәсіл*: отбасында және мектепке дейінгі ұйымда тәрбиелеу арқылы ересектер мен балалардың ынтымақтастығын дамыту.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДА ВАРИАТИВТІК БӨЛІМДІ ЖОСПАРЛАУҒА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

Білім беру процесіне қатысушылар қалыптастыратын бағдарламаның вариативтік бөлімі мыналарды қамтамасыз етеді:

- мектепке дейінгі білім беру жүйесінің ұйымдастырылуын түрлендіруді;

- балабақша қызметінің басым бағыттарының болуын;

- санитарлық-гигиеналық, аурулардың алдын-алу және сауықтыру іс-шараларын балабақшаның жағдайларын ескере отырып жүргізу ерекшеліктерін;

- балалардың қызығушылықтары, қажеттіліктері мен қабілеттіліктерін, сондай-ақ ата-аналардың сұраныстарын ескере отырып, нақты бір топтағы балалардың дене, әлеуметтік-тұлғалық, танымдық-тілдік, көркемдік-эстетикалық даму ерекшеліктерін;

- нақты мектепке дейінгі ұйымда жүзеге асырылатын білім беру процесінің ұлттық-мәдени, демографиялық, климаттық жағдайлар ерекшеліктерін.

Вариативтік білім беру процесі – білім беру мақсатына қол жеткізу үшін процеске қатысушылардың өзара байланысты әрекеті (Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты аясында). Бағдарламаны меңгеру барысында балалардың әрекетке ынтасының артқанын көрсетуі тиіс.

Қазіргі жағдайда балалардың дербес әрекетін белсендіруге көбірек көңіл бөлу ұсынылады.

Бастапқы кезеңде балалардың білімге деген қызығушылығы мен қажеттілігіне мониторинг жүргізу қажет, тәрбиешілер, психолог, әдіскер өткен кезеңге балаларды диагностикалық тексерудің нәтижелерін, балалардың

білімді игергендігі, олардың қызығушылықтары мен қажеттіліктерін зерделейді.

Балалардың білімге деген қажеттілігі мен қызығушылығын анықтау үшін ата-аналармен сауалнама жүргізу ұсынылады. Баланың даму мониторингі және ата-аналармен жүргізілген сауалнама олардың сауалдарына жауап беретін жұмыстың бағытын анықтауға мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, келесі мәселелер ескерілуі керек:

- мектепке дейінгі ұйымдар орналасқан жердің климаттық жағдайлары;
- балалардың зияткерлік және шығармашылық қызығушылықтары;
- мектепке дейінгі ұйымда әдістемелік және материалдық қордың, аталған жас тобына арналған заттық-кеңістіктік ортаның болуы;

- арнайы мамандардың жеткілікті болуы.

Педагогикалық процесті әдістемелік қамтамасыз ету:

- МДҰ заттық-кеңістіктік дамытушы ортаны ұйымдастыру;
- тәрбиеленушілердің дайындық деңгейіне қойылатын талаптардың орындалуы;

- бағдарламаның, жеке білім беру салаларының орындалуы туралы мониторинг жүргізу;

- заманауи талаптарға сәйкес әдістемелік қамтамасыз етудің мазмұнын жаңарту.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАРДЫҢ ҮЛГІЛІК ОҚУ ЖОСПАРЫНДАҒЫ ВАРИАТИВТІК БӨЛІМНІҢ ҚҰРЫЛЫМЫ ЖӘНЕ МАЗМҰНЫНЫҢ ҮЛГІСІ

Вариативтік компонент – мектепке дейінгі ұйымдардың тақырыптық бағыты бойынша жұмыс, эксперимент жұмысы, педагогтердің шығармашылық жұмыстары, дарынды балалармен жұмыс, ұйымдастырылған оқу қызметтерінен тыс балалардың қызығушылығы және шет тілдерін үйрету бойынша жұмыс болып табылады.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарына сәйкес топтарда вариативтік жүктеменің жалпы апталық көлемі төмендегідей:

<i>№</i>	<i>Жас кезеңдері</i>	<i>Жүктеме</i>
1	Екінші кіші топ (3-4 жас)	1 сағат
2	Ортаңғы топ (4-5 жас)	2 сағат
3	Ересектер тобы (5-6 жас)	3 сағат
4	Мектепалды даярлық сыныбы (6-7 жас)	4 сағат

Вариативтік бағдарламаның мақсаты мектеп жасына дейінгі балалардың жеке, эмоционалдық, әлеуметтік және зияткерлік дамуын қалыптастыру болып табылады.

Вариативтік бағдарлама білім беру процесінің сапасын қамтамасыз етеді және мектеп жасына дейінгі балалардың дене және психикалық саулығын

ескеріп, олардың әлеуметтік-тұлғалық дамуы үшін қолайлы жағдайларды жасайды, мектепке оқуға және қоршаған әлеуметке бейімделуге психологиялық-педагогикалық дайындықты іске асыру үшін дамудың жеке-шығармашылық траекториясын құрады.

Үлгілік оқу жоспарының вариативтік бөлімі міндетті бөлімнің 20 % құрайды және үйірме жұмыстары арқылы жүзеге асырылатын білім беру әрекетімен бірге берілген.

Мектепке дейінгі ұйымдардағы үйірме жұмыстарының бағыттары:

- табиғатпен берілген баланың шығармашылық әлеуетін дамыту;
- шығармашылықты тануға мотивациялық дайындығын дамыту;
- зияткерлік және рухани дамыту;
- баланың шығармашылық өзін-өзі танытуы және шығармашылық қажеттіліктерін қанағаттандыру;
- бала тұлғасының дамуы үшін жағдайлар жасау;
- баланың психикалық және денінің саулығын нығайту;
- педагогтың отбасымен ықпалдасты.

Үйірме жұмысын ұйымдастыру үшін білім беру бағдарламалары: инновациялық, авторлық технологиялардың, жұмыс бағдарламаларды таңдау қажет.

Вариативті бөлімді күн тәртібінің шеңберінде өткізу мерзімі мектепке дейінгі ұйымның әкімшілігінің құзырында болады. Үйірме жұмысы мектеп жасына дейінгі балалармен мектепке дейінгі ұйымдарда күннің екінші жартысында, ал мектепалды даярлық сыныптарында күннің бірінші жартысында өткізіледі. Өткізу орындары: топ бөлмесі, музыка залы, бейнелеу өнері студиясы, денешынықтыру залы, АКТ арналған бөлме және т.б.

Вариативтік бөлімді әрбір жас тобына арналған ұйымдастырылған оқу қызметінің жалпы кестесіне енгізу қажет. Ескертуде мысалы ересектер тобында вариативтік бөлімнің жалпы саны – 3 сағат екеніні көрсету керек.

Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу жоспарының вариативті компоненттері Стандарттың «Денсаулық», «Коммуникация», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеумет» білім беру салалары бойынша бойынша жас кезеңдерін ескеріп, педагогикалық процесті ұйымдастыруды қамтамасыз етеді.

Мектепке дейінгі ұйымдардың түрлі жас топтарына вариативтік компоненттің тақырыбын анықтауда мектепке дейінгі ұйымның қызметіне сәйкес келесі жұмыс бағыты ұсынылады:

Вариативтік компонент

«Денсаулық» білім беру саласы

Жүзу

Шынықсаң шымыр боларсың!

«Қауіпсіздік әліппесі»

«Коммуникация» білім беру саласы

Ертегілер елінде
Қазақ этнопедагогикасы
Жас актерлар мектебі
«Таным» білім беру саласы
Шахмат
Мозаика (логика)
Өзіміз жасаймыз (робототехника)
Кішкентай зерттеушілер
Туған өлкені біл және аяла

«Шығармашылық» білім беру саласы
«Шебер қолдар»
«Би үйренеміз»
Арттерапия
Вокал
Бисер тоқу
Құм терапиясы
Кішкентай суретшілер
«Әлеумет» білім беру саласы
Бағдаршам
Бәрін білгім келеді
«Сұлулық әлемі»
Сүйікті қалам Астана

ҚОРЫТЫНДЫ

Мектепке дейінгі кезеңде баланың толыққанды өмір сүруі үшін, тек оған білімді меңгертіп қана қоймай, өздігінен ізденуге, шығармашылықпен ойлай білуге үйрету маңызды. Вариативтік компонент оқыту барысында дамыта оқыту қағидаларын жүзеге асырады. Мектепке дейінгі ұйымдарда инновациялық әдістер мен технологияларды енгізуді қарастыратын балалардың қызығушылықтары бойынша вариативтік бағдарламаларды қолданған жөн.

Оқыту мазмұнының жаңартылуына сай баланың қалыпты психологиялық дамуына, жеке тұлға қасиетінің жан-жақты үйлесімді қалыптасуына, яғни соңғы нәтижеге жетуге бағытталған мектепке дейінгі ұйым түлегінің моделін қалыптастыруға (дене дамуы қалыпты, белсенді, білуге құштар, эмоционалды елгезек, ересектермен және құрдастарымен өзара әрекет тәсілдерін, қарым-қатынас құралдарын игерген, өзі, отбасы, қоғам, мемлекет, әлем және табиғат туралы бастапқы түсініктерге ие, мектепте оқуға қажетті біліктер мен дағдыларды меңгерген) жағдай жасалады.

Вариативтік бөлімнің мақсаты мен міндеттерін жүйелі түрде жүзеге асыру педагогтарға балалардың белсенділігі мен бастамашылдығын дамытуға мүмкіндік береді. Осыған байланысты вариативтік бөлім баланың толыққанды дамуына әр жастағы балалардың даму деңгейіне сәйкес келесі жасқа өтуінде сабақтастықты сақтай отырып ықпал етеді. Мектепке дейінгі ұйым педагогтары отбасымен бірлесіп балалардың денсаулығы мен жан-жақты дамуына қамқорлық жасайды, өздерінің кәсіби шеберлігін арттырады.

Вариативтік бөлімде дәстүрлі, инновациялық технологияларды қолдану, қызықты авторлық бағдарламаларды таңдау білім беру процесін жаңартуға бағытталған, педагог вариативтік бөлімнің мазмұнын және күн тәртібіндегі орны мен ұйымдастыру әдіс-тәсілдерін өзі анықтауға құқылы.

Педагогтардың вариативтік бөлімде пайдаланылатын бағдарламаларды сауатты қолдануы мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандартының талаптарымен ұсынылған негізгі шарттарды жүзеге асыра отырып, тұтастай педагогикалық процесті қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

- 1.«Білім туралы» Қазақстан Республикасының заңы (27. 07. 2007ж. № 319-III).
- 2.Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты (2016 жылғы 13 мамырдағы № 292 ҚРҰҚ).
3. Қазақстан Республикасы Мектепке дейінгі білім берудің үлгілік оқу жоспары (ҚР БҒМ 2016 жылғы 22 маусым №391 бұйрығы).
4. Дыбина О. В. Неизведанное рядом: занимательные опыты и эксперименты для дошкольников / О.В. Дыбина, Н. П. Рахманова, В.В. Щетинина. – М.:ТЦ «Сфера», 2005.
- 5.Дыбина О. В. Из чего сделаны предметы: сценарии игр-занятий для дошкольников/ О.В. Дыбина. – М.:ТЦ «Сфера», 2004
- 6.Иванова А. И. Естественно-научные наблюдения и эксперименты в детском саду. Растения. / Детская энциклопедия/ А. И. Иванова – М.: ТЦ «Сфера», 2004.
- 7.Костюченко М. Экспериментируем! / М. Костюченко// Дошкольное воспитание . – 2006. - № 8. – с.19-22
- 8.Мартынова Е. А. Организация опытно-экспериментальной деятельности детей 2-7 лет: тематическое планирование, рекомендации, конспекты занятий./ Е. А. Мартынова, И.М. Сучкова. – Волгоград: Учитель, 2010.
- 9.Рыжова Н. А. Волшебница – вода /Н. А. Рыжова. – М.: Линка-Пресс, 1997.
- 10.Шапиро А. Научные забавы / А. Шапиро// Детский сад со всех сторон. – 2001. - № 41-42 .

МАЗМҰНЫ

1	Түсіндірме жазба	3
2	Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарында вариативтік бөлікті құрудың қағидаттары	5
3	Мектепке дейінгі ұйымдардың үлгілік оқу жоспарындағы вариативтік бөліктің құрылымы және болжамдық мазмұны	6
4	Қорытынды	10
5	Әдебиеттер	11

*Разработана на базе республиканского центра «Дошкольное детство»
Министерства образования и науки Республики Казахстан*

Методические рекомендации по организации вариативной части типового учебного плана дошкольных организации / – Астана, 2016. – 23 стр.

Рецензенты:

Салиева А.Ж., к.п.н., доцент
Махамбетова М.Ы., заведующая
Дуйсенбенова С.Д., методист

В методических рекомендациях предоставлен материал по организации вариативной деятельности в дошкольных организациях для детей 3-6 лет в соответствии с Типовым учебным планом.

Методические рекомендации предназначены для педагогов дошкольных организаций, студентам ВУЗов и колледжей педагогических специальностей.

Методические рекомендации рассмотрены и рекомендованы Научно-методическим советом Республиканского центра «Дошкольное детство» МОН РК (протокол №5 от 5 июля 2016 г.).

Республиканский центр
«Дошкольное детство», 2016

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

Внедрение обновленного содержания нормативных документов обусловило значительные перемены в организации образовательного процесса работы современного детского сада.

В целях повышения качества содержания дошкольного воспитания и обучения обновлен и утвержден Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения, на основе которого разработаны Типовой учебный план, Типовая учебная программа дошкольного воспитания и обучения.

Типовой учебный план - государственный нормативный документ, составленный на основе Стандарта, обеспечивающий образовательный процесс в дошкольной организации. В содержании Типового учебного плана представлены инвариантная (обязательная часть) и вариативная части, в котором прописаны количество часов организованной учебной деятельности, изучаемых в дошкольной организации независимо от ведомственной подчиненности, форм собственности, типов и видов.

Вариативность образования - это один из основополагающих принципов и направлений развития современной системы образования в Казахстане.

Вариативная часть плана обеспечивает вариативность образования, отражает приоритетные направления деятельности дошкольной организации и расширение области образовательных услуг для воспитанников, учитывая их личностные особенности, интересы и склонности.

Вариативные компоненты Типового учебного плана дошкольного воспитания и обучения обеспечивают организацию педагогического процесса с учетом возрастной периодизации по образовательным областям ГОС ДВО: «Здоровье», «Коммуникация», «Творчество», «Познание», «Социум».

Цель: оказание методической помощи педагогам дошкольных организаций по применению вариативной части Типового учебного плана.

Задачи:

- изучения потребностей воспитанников и их родителей;
- обеспечение предметно-пространственной среды по тематической направленности, по интересам детей, которая выходит за рамки организованной учебной деятельности в группах;
- личностное развитие воспитанника в соответствии с его индивидуальностью;
- координирование образовательного процесс с учетом специфики региональных, демографических, климатических условий, в которых осуществляется образовательный процесс конкретной дошкольной организации
- создание условий для интегрированных видов занятий и деятельности в соответствии с потребностями и особенностями детей;

- применение инновационных технологий и методик для работы с одаренных детей.

Ожидаемый результат:

- конкретизируются потребности воспитанников и их родителей;
- повысится уровень профессиональной компетентности педагогов по вопросам реализации вариативной части Типового учебного плана;
- систематизируется методический материал по выявлению одаренных детей, по тематической направленности, по интересам детей в группах, в соответствии с рабочими планами касательно вариативного компонента;
- осуществление образовательного процесс с учетом специфики региональных, климатических условий;
- подготовлены условия для интеграции видов занятий и деятельности в соответствии с потребностями и особенностями детей.

Разработка данной части – это творческая работа педагога и воспитатель самостоятельно выбирает методику и технологию для реализации содержания.

В ходе реализации педагогических принципов свободы выбора, обучение взаимодействию в коллективе и отсутствие авторитарности создаются условия для нормального психологического развития детей, для двустороннего гармоничного формирования качеств личности, в соответствии с его индивидуальностью.

**ПРИНЦИПЫ ПОСТРОЕНИЯ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ ТИПОВОГО
УЧЕБНОГО ПЛАНА ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ**

При организации вариативной части типового учебного плана в дошкольных организациях положены следующие принципы:

- равенство прав всех на получение качественного образования, доступности образования всех уровней для населения с учетом интеллектуального развития, психофизиологических и индивидуальных особенностей каждого лица;
- психологической комфортности (доброжелательная атмосфера);
- природосообразности – развитие в соответствии с природой ребенка, его здоровьем, психической и физической конституцией, его особенностями и склонностями, индивидуальными особенностями, восприятием;
- дифференцированного подхода-создание благоприятных условий для развития личности воспитанника как индивидуальности;
- интеграции – интегративность опытно-экспериментальной деятельности с другими видами деятельности;
- научности - детям даются достоверные научные знания;
- доступности образования всех уровней для населения с учетом интеллектуального развития, психофизиологических и индивидуальных особенностей каждого лица;

- развивающего эффекта содержания. - знания должны опираться на зону ближайшего развития детей, обеспечивать усвоение ребёнком способов познания;

- системности - все знания должны быть связаны друг с другом, обеспечить у ребёнка знание целостной картины мира;

- краеведческий принцип, обеспечить связь приобретаемых знаний с повседневной жизнью ребёнка дошкольного возраста, опираясь на региональный компонент;

- стимулирование образованности личности и развитие одаренности.

Данные принципы определяют современные требования к содержанию образования (ст. 3 Закона «Об образовании» Республики Казахстан).

В целях выявления потребностей воспитанников в дошкольных организациях проводятся исследования, под которыми понимается системный сбор, упорядочение, анализ и оценка данных о различных образовательных проблемах. Удовлетворение потребностей возможно при выполнении следующих требований:

- изучение потребностей детей и их родителей посредством оказания образовательных услуг;

- влияние на совершенствование образовательной среды в соответствии с тематической направленностью организации образования;

- совершенствование профессионального мастерства преподавателей;

- усиление мотивации педагогов к улучшению качества работы.

Выбор форм организации работы с детьми находится в прямой зависимости от существующих подходов:

- системно-деятельностный: понимании целей и задач деятельности ДО, его статуса и условий, а также обеспечения целостности образовательного процесса в условиях использования вариативных программ и технологий с учетом влияния на него внешних и внутренних связей;

- личностно-ориентированный: обеспечении более полного раскрытия возможностей и способностей каждого педагога и ребенка, направленности на развитие профессиональных и личностных качеств педагогов;

- дифференцированный: учете уровня профессиональной компетенции и индивидуальных образовательных запросов в построении системы методической работы в ДО;

- свободного самоопределения: свободном выборе каждого воспитанника путей самореализации;

- мотивационно-стимулирующий: в использовании различных стимулов, вызывающих интерес и мотивы деятельности;

- коррекционный: своевременном устранении выявленных в ходе педагогического мониторинга недостатков и причин, их вызывающих;

- координированный подход к воспитанию в условиях семьи и дошкольной организации для продуктивного сотрудничества взрослых и детей.

ТРЕБОВАНИЯ К ПЛАНИРОВАНИЮ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ В ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Вариативная часть программы, формируемая участниками образовательного процесса, обеспечивает:

- видовое разнообразие организации системы дошкольного образования;
- наличие приоритетных направлений деятельности детского сада;
- особенности проведения санитарно-гигиенических, профилактических и оздоровительных мероприятий, и процедур в конкретном детском саду с учетом условий, которыми располагает организация;
- особенности физического, социально-личностного, познавательно-речевого, художественно-эстетического развития детей конкретной группы с учетом их интересов, потребностей и способностей, а также запросов родителей;
- специфику национально-культурных, демографических, климатических условий, в которых осуществляется образовательный процесс конкретной дошкольной организации.

Таким образом, вариативный образовательный процесс – взаимосвязанная деятельность участников всего процесса для достижения целей образования (в рамках ГОС ДВО). В процессе освоения Программы дети должны показать, как повышается мотивация деятельности детей.

В современных условиях рекомендуется уделять большое внимание активизации самостоятельной деятельности детей.

На начальном этапе необходимо провести мониторинг учета образовательных потребностей и интересов детей, т.е. воспитатели, психолог, методист изучают результаты диагностического обследования детей за прошедший период, выясняют уровень усвоения детьми знаний, их интересы и потребности.

С родителями детей дошкольных организации рекомендуется проведение анкетирования для выявления образовательных потребностей и интересов их детей. Мониторинг развития ребенка и анкетирование родителей позволит определить направления работы, отвечающих их запросам. Так же необходимо учитывать:

- региональные особенности дошкольной организации;
- интеллектуальные и творческие интересы детей;
- имеющаяся методическая и материальная база дошкольной организации предметно-пространственная развивающая среда данной возрастной группы;
- наличие узких специалистов.

Методическое обеспечение педагогического процесса включает:

- организация предметно - развивающей среды в ДО;
- выполнение требований к уровню подготовки воспитанников;

- проведение мониторинга о выполнении программы, ее отдельных образовательных областей;
- обновление содержания методического обеспечения (технологий, методик) в соответствии с современными требованиями.

СТРУКТУРА И ПРИМЕРНОЕ СОДЕРЖАНИЕ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ ТИПОВОГО УЧЕБНОГО ПЛАНА ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Вариативный компонент – работа по тематической направленности дошкольной организации, экспериментальная работа, творческая работа педагогов, работа с одаренными детьми, работа по интересам детей и изучение иностранных языков, которая выходит за рамки организованной деятельности. В соответствии с Типовым учебным планом дошкольного воспитания и обучения общий объем вариативной нагрузки по возрастным группам в неделю составляет:

<i>№</i>	<i>Возрастная периодизация</i>	<i>Нагрузка</i>
1	Вторая младшая группа (3-4 лет)	1 час
2	Средняя группа (4-5 лет)	2 часа
3	Старшая группа (5-6 лет)	3 часа
4	Класс дошкольной подготовки (6-7 лет)	4 часа

Целью вариативной программы является формирование эмоционального, личностного, социального и интеллектуального развития ребенка дошкольного возраста.

Вариативная часть программы обеспечивает качество образовательного процесса и создает оптимальных условий для социально-личностного развития детей дошкольного возраста с учетом его физического и психического здоровья, индивидуально-творческой траектории развития, для реализации психолого-педагогической готовности к обучению в школе и адаптации к окружающему социуму.

Вариативная часть Типового учебного плана составляет 20% от обязательной части и представлена непосредственно образовательной деятельностью, которые осуществляются через кружковую работу.

Кружковая работа в детском саду направлена на:

- развитие творческого потенциала ребенка, заложенного природой;
- развитие мотивационной готовности к познанию и творчеству;
- интеллектуальное и духовное развитие;
- творческую самореализацию ребенка и удовлетворение его творческих потребностей;
- создание условий для развития личности ребенка;
- укрепление психического и физического здоровья;
- взаимодействие педагогов с семьей.

Для организация кружковой работы необходимо выбрать образовательные программы: инновационные, авторские технологии, рабочие программы.

Время проведения вариативного компонента в режиме дня находится в компетенции администрации дошкольной организации. Кружковая работа проводится с детьми среднего и старшего дошкольного возраста и может проводиться со второй половины дня, а в классах предшкольной подготовки проводится в первой половине дня. Местом проведения могут быть задействованы: групповая комната, музыкальный зал, изостудия, физкультурный зал, компьютерный класс и т.д.

Вариативный компонент необходимо включать в общее расписание ОУД каждой возрастной группы. В примечании указывается, например, в старшей группе общее количество вариативной части – 3 часа.

Вариативные компоненты Типового учебного плана дошкольного воспитания и обучения обеспечивают организацию педагогического процесса с учетом возрастной периодизации по образовательным областям ГОСДВО: «Здоровье», «Коммуникация», «Творчество», «Познание», «Социум».

При определении тематики вариативного компонента для разных возрастных групп дошкольным организациям рекомендованы следующие направления работы в соответствии с профилем деятельности дошкольной организации:

№	Вариативный компонент
	Образовательная область «Здоровье»
1	Плавание
2	«Здоровейка»
3	«Азбука безопасности»
	Образовательная область «Коммуникация»
1	В гостях у сказки
2	Казахская этнопедагогика
3	Школа молодого актера
	Образовательная область «Познание»
1	Шахматы
2	Мозаика (логика)
3	Занимательная математика
4	Делаем сами (в т.ч.робототехника)
5	Юные исследователи
6	«Родной свой край люби и знай»
	Образовательная область «Творчество»
1.	«Умелые руки»
2.	««Хозяюшка»
4.	«Домисолька»
5.	Бисероплетение
6.	Песочная терапия
7.	Арттерапия
8	Юный художник

	Образовательная область «Социум»
1.	Светофор
2.	Любознайка
3.	«Уроки Красоты»
4.	Астанаведение

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Для полноценного проживания детьми периода дошкольного детства от ребенка требуется не только владение знаниями, но и в первую очередь умение добывать эти знания самому, оперировать ими, мыслить самостоятельно, творчески. Вариативный компонент позволяет последовательно, на всех ступенях обучения реализовать принципы развивающего обучения. В дошкольных организациях запланировано применение вариативных программ по интересам детей, предусматривающее внедрение инновационных методик и технологий

За счет обновления содержания обучения, создаются условия для нормального психологического развития ребенка, для разностороннего гармоничного формирования качеств личности, ориентированной на конечный результат, т.е. модели выпускника дошкольной организации (физически развитый, любознательный, активный, эмоционально отзывчивый, овладевший средствами общения и способами взаимодействия со взрослыми и сверстниками, имеющий первичные представления о себе, семье, обществе, государстве, мире и природе, овладевший необходимыми умениями и навыками для обучения в школе).

Системный подход в реализации целей и задач вариативной части при поддержке педагогов позволит развитию различных форм детской активности и инициативы. В этой связи вариативная часть должна содействовать полноценному развитию ребенка в соответствии с уровнем развития детей каждого возраста с учетом соблюдения преемственности при переходе к следующему возрасту. Заботясь о здоровье и всестороннем развитии детей, педагоги дошкольных организаций совместно с семьей сделают счастливым детство каждого ребенка и тем самым значительно повысят свое профессиональное мастерство.

Выбор интересных авторских программ в вариативной части с использованием традиционных, инновационных технологий направлен на обновление образовательного процесса, педагогу предоставляется право самостоятельно определять содержание, способы организации и место в режиме дня.

Грамотное применение педагогами программ, используемые в вариативной части, позволит обеспечить целостность педагогического процесса, реализуя основные условия, выдвигаемые требованиями Государственного общеобязательного стандарта дошкольного воспитания и обучения.

ЛИТЕРАТУРА

1. Закон Республики Казахстан «Об образовании» (27. 07. 2007г. № 319-III).
2. Государственный общеобязательный стандарт дошкольного воспитания и обучения (от 13 мая 2016 года № 292).
3. Типовой учебный план дошкольного воспитания и обучения Республики Казахстан (Приказ МОН РК от 22 июня 2016 года № 391).
4. Дыбина О. В. Неизведанное рядом: занимательные опыты и эксперименты для дошкольников / О.В. Дыбина, Н. П. Рахманова, В.В. Щетинина. – М.: ТЦ «Сфера», 2005.
5. Дыбина О. В. Из чего сделаны предметы: сценарии игр-занятий для дошкольников/ О.В. Дыбина. – М.: ТЦ «Сфера», 2004
6. Иванова А. И. Естественно-научные наблюдения и эксперименты в детском саду. Растения. / Детская энциклопедия/ А. И. Иванова – М.: ТЦ «Сфера», 2004.
7. Костюченко М. Экспериментируем! / М. Костюченко// Дошкольное воспитание . – 2006. - № 8. – с.19-22
8. Мартынова Е. А. Организация опытно-экспериментальной деятельности детей 2-7 лет: тематическое планирование, рекомендации, конспекты занятий./ Е. А. Мартынова, И.М. Сучкова. – Волгоград: Учитель, 2010.
9. Рыжова Н. А. Волшебница – вода /Н. А. Рыжова. – М.: Линка-Пресс, 1997.
10. Шапиро А. Научные забавы / А. Шапиро// Детский сад со всех сторон. – 2001. - № 41-42 .

СОДЕРЖАНИЕ

1	Пояснительная записка	14
2	Принципы построения вариативной части типового учебного плана дошкольных организаций	15
3	Структура и примерное содержание вариативной части типового учебного плана дошкольных организаций	18
4	Заключение	21
5	Литература	22